

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)
z dnia 28 czerwca 2007 r.*

W sprawie C-467/05

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez sędziego śledczego Tribunale di Milano (Włochy) postanowieniem z dnia 6 października 2005 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 27 grudnia 2005 r., w postępowaniu karnym przeciwko:

Giovanniemu Dell'Orto,

przy udziale:

Saipem SpA,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: A. Rosas, prezes izby, J. Klučka, J.N. Cunha Rodrigues (sprawozdawca),
A. Ó Caoimh i P. Lindh, sędziowie,

* Język postępowania: włoski.

rzecznik generalny: J. Kokott,
sekretarz: C. Strömholm, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 1 lutego 2007 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu G. Dell’Orto przez M. Brusę, avvocato,

- w imieniu rządu włoskiego przez I.M. Braguglię, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez D. Del Gaiza, avvocato dello Stato,

- w imieniu Irlandii przez D. O’Hagana, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez N. Traversa, BL,

- w imieniu rządu niderlandzkiego przez H.G. Sevenster oraz C. ten Dam oraz przez M. de Gravego, działających w charakterze pełnomocników,

- w imieniu rządu austriackiego przez H. Dossiego, działającego w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez E. O'Neill, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez J. Turnera, barrister,

- w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez M. Condou-Durande i E. Righini oraz przez L. Visaggia, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 8 marca 2007 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (Dz.U. L 82, str. 1, zwanej dalej „decyzją ramową”) i dyrektywy Rady 2004/80/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. odnoszącej się do kompensaty dla ofiar przestępstw (Dz.U. L 261, str. 15, zwanej dalej „dyrektywą”).

- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania karnego wykonawczego następującego po uprawomocnieniu się wyroku skazującego, toczącego się przed sędzią śledczym Tribunale di Milano, działającym w charakterze sądu egzekucyjnego i dotyczącego zwrotu majątku przejętego celem zabezpieczenia.

Ramy prawne

Prawo Unii Europejskiej

Decyzja ramowa

3 Artykuł 1 decyzji ramowej stanowi:

„Dla celów niniejszej Decyzji ramowej:

- a) »ofiara« oznacza osobę fizyczną, która doznała szkody, włączając w to uszkodzenie ciała lub szkodę psychiczną, cierpienie emocjonalne lub stratę ekonomiczną, spowodowane bezpośrednio przez działania lub zaniechania stanowiące naruszenie prawa karnego państwa członkowskiego;

[...]

- c) »postępowanie karne« należy rozumieć zgodnie z prawem krajowym, które ma zastosowanie;

d) »postępowanie« należy interpretować szeroko, obejmując nim oprócz postępowania karnego także wszelkie kontakty ofiar z jakąkolwiek władzą, służbą publiczną lub organizacją udzielającą wsparcia ofiarom w związku z ich sprawą, przed, w trakcie lub po procesie karnym;

[...]”.

4 Artykuł 2 decyzji ramowej przewiduje:

„1. Każde państwo członkowskie w swoim systemie prawa karnego zapewnia ofiarom rzeczywistą i odpowiednią rolę. Państwo kontynuuje wszelkie wysiłki zmierzające do zapewnienia, aby ofiary w trakcie postępowania traktowane były z należyтым poszanowaniem godności jednostki, a także uznaje prawa oraz uzasadnione interesy ofiar, w szczególności w ramach [postępowania] karnego.

2. Każde państwo członkowskie zapewnia szczególnie wrażliwym ofiarom szczególne traktowanie jak najlepiej odpowiadające ich sytuacji”.

5 Zgodnie z art. 8 ust. 1 decyzji ramowej:

„Każde państwo członkowskie zapewnia odpowiedni poziom ochrony ofiarom oraz, gdzie właściwe, ich rodzinom lub osobom mającym pozycję zbliżoną do rodziny, w szczególności w odniesieniu do ich bezpieczeństwa i ochrony ich prywatności, w sytuacjach, gdzie właściwe władze uznają, że istnieje poważne ryzyko odwetu lub niezbity dowód poważnego zamiaru naruszenia ich prywatności”.

6 Zgodnie z art. 9 decyzji ramowej:

„1. Każde państwo członkowskie zapewnia ofiarom czynów przestępczych uprawnienia do uzyskania w rozsądnym okresie czasu decyzji w sprawie wynagrodzenia przez przestępcę szkody w toku postępowania karnego, z wyjątkiem takich sytuacji, gdy w konkretnych sprawach prawo krajowe umożliwia przyznanie odszkodowania w inny sposób.

[...]

3. Jeżeli nie będzie to pilnie wymagane dla potrzeb postępowania karnego, możliwą do odzyskania własność należącą do ofiar, przejętą w toku postępowania karnego, zwraca się im bez zwłoki”.

7 Zgodnie z art. 17 tiret trzecie decyzji ramowej każde państwo członkowskie wprowadzi w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne dla stosowania przepisów tej decyzji przywołanych w pkt 3–6 niniejszego wyroku najpóźniej do dnia 22 marca 2002 r.

Dyrektywa

8 Zgodnie z art. 1 dyrektywy:

„Państwa członkowskie zapewniają, że, w przypadku gdy umyślne przestępstwo z użyciem przemocy zostało popełnione w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie, w którym wnioskujący o kompensatę ma stałe miejsca zamieszkania, wnioskujący ma prawo złożyć wniosek do organu lub jakiegokolwiek innej instytucji w tym drugim państwie członkowskim”.

9 Artykuł 2 dyrektywy stanowi:

„Kompensatę wypłaca właściwy organ państwa członkowskiego, na którego terytorium przestępstwo zostało popełnione”.

10 Artykuł 12 dyrektywy ma następujące brzmienie:

„1. Zasady w sprawie dostępu do kompensaty w sytuacjach transgranicznych ustanowione w niniejszej dyrektywie funkcjonują w oparciu o systemy państw członkowskich dotyczące kompensaty dla ofiar umyślnych przestępstw z użyciem przemocy popełnionych na ich odpowiednich terytoriach.

2. Wszystkie państwa członkowskie zapewniają, że ich przepisy krajowe przewidują istnienie systemu kompensaty dla ofiar umyślnych przestępstw z użyciem przemocy popełnionych na ich odpowiednich terytoriach, który gwarantuje sprawiedliwą i odpowiednią kompensatę dla ofiar”.

11 Artykuł 17 dyrektywy przewiduje:

„Niniejsza dyrektywa nie stanowi przeszkody dla państw członkowskich w takim zakresie, w jakim takie przepisy będą zgodne z niniejszą dyrektywą, do:

a) wprowadzenia lub utrzymania przepisów korzystniejszych dla ofiar przestępstw lub wszelkich innych osób dotkniętych przestępstwami;

b) wprowadzenia lub zachowania przepisów w celu kompensaty dla ofiar przestępstw popełnionych poza ich terytorium, lub dla wszelkich innych osób dotkniętych takimi przestępstwami, z zastrzeżeniem warunków, które państwa członkowskie mogą w tym celu określić”.

12 Artykuł 18 ust. 1 i 2 dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy najpóźniej do dnia 1 stycznia 2006 r., z wyjątkiem art. 12 ust. 2, w którego przypadku datą wykonania jest dzień 1 lipca 2005 r. Państwa członkowskie niezwłocznie powiadomią o tym Komisję.

2. Państwa członkowskie mogą przewidzieć, że środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy będą miały zastosowanie wyłącznie do wnioskujących, którzy doznali uszczerbków w wyniku przestępstw popełnionych po dniu 30 czerwca 2005 r.”.

Uregulowanie krajowe

13 Zgodnie z art. 263 włoskiego kodeksu postępowania karnego, zmienionego ustawą nr 134 z dnia 12 czerwca 2003 r. (zwanego dalej „CPP”):

„1. Zwrot majątku przejętego celem zabezpieczenia orzeka sąd w postanowieniu, jeżeli nie istnieje żadna wątpliwość co do tego, do kogo on należy.

[...]

3. W przypadku sporu dotyczącego własności majątku przejętego celem zabezpieczenia, sąd przekazuje rozstrzygnięcie w zakresie zwrotu właściwemu miejscowo sądowi cywilnemu pierwszej instancji, utrzymując na ten czas przejęcie majątku w mocy.

[...].

6. Jeżeli od orzeczenia nie przysługują już żadne środki zaskarżenia, sąd egzekucyjny zarządza zwrot majątku”.

14 Artykuł 444 CPP przewiduje:

„1. Oskarżony i minister spraw publicznych mogą wnieść do sądu o zasądzenie kary substytucji w danej sprawie i we wskazanym zakresie lub kary pieniężnej obniżonej maksymalnie do trzech czwartych pełnego wymiaru kary, bądź kary więzienia, jeżeli pozbawienie wolności, biorąc pod uwagę okoliczności i po obniżeniu maksymalnie do trzech czwartych pełnego wymiaru kary, nie trwałoby dłużej niż pięć lat, przy czym kara więzienia może zostać orzeczona jako jedyna bądź obok kary pieniężnej.

2. Jeżeli zawarta została ugoda, nawet gdy strona nie złożyła wniosku, a tym bardziej, jeżeli nie został wydany wyrok uniewinniający [...], pod warunkiem że z akt sprawy wynika, że ocena okoliczności stanu faktycznego, uwzględnienie i porównanie okoliczności powołanych przez strony są prawidłowe i że orzeczona

kara jest adekwatna, sąd zarządza w orzeczeniu wykonanie tej sankcji, stwierdzając w sentencji, że stosowny wniosek został złożony przez strony. W przypadku gdy w postępowaniu udział bierze powód cywilny, sąd nie orzeka w przedmiocie tego wniosku; [...]

[...]”.

15 Zgodnie z art. 665 ust. 1 CPP:

„Z zastrzeżeniem odmiennego uregulowania ustawy jedynie sąd, który wydał rozstrzygnięcie w sprawie, jest właściwy w przedmiocie zarządzenia jego wykonania”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

16 Z postanowienia odsyłającego wynika, że postępowanie karne zostało wszczęte przez Tribunale di Milano przeciwko G. Dell’Orto oraz innym osobom oskarżonym o popełnienie przestępstwa podania nieprawdziwych informacji o spółce (sfalszowanie dokumentów księgowych), służącego również popełnieniu kwalifikowanego przestępstwa nadużycia zaufania i nielegalnego finansowania partii politycznych. Pośród podmiotów, które w następstwie tych przestępstw poniosły szkody, znajdują się liczne spółki należące do włoskiej grupy ENI, wśród nich spółka Saipem SpA (zwana dalej „Saipem”), występująca w charakterze powoda cywilnego w ramach tego postępowania karnego.

17 Z postanowienia odsyłającego wynika, że G. Dell’Orto oraz pozostali oskarżeni sprzeniewierzyli znaczne kwoty pieniędzy, które stanowiły własność tych spółek, opłacając fikcyjną działalność doradczą na rzecz spółek offshore organizacyjnie związanych

z jednym ze współsprawców i przywłaszczając sobie również część tych kwot. Konkretnie rzecz ujmując, G. Dell'Orto przywłaszczył sobie kwotę 1 064 069,78 EUR należącą do Saipem, która została przejęta celem zabezpieczenia przez włoskie organy sądowe w trakcie postępowania karnego. Głównym i specyficznym celem tego środka zabezpieczającego jest w szczególności zagwarantowanie wykonania zobowiązań cywilnoprawnych wynikających z popełnienia przestępstwa karnego.

- 18 To postępowanie karne doprowadziło do wydania przez sędziego śledczego Tribunale di Milano w dniu 4 maja 1999 r. wyroku, który stał się prawomocny w dniu 5 czerwca następnego roku, orzekającego karę na podstawie art. 444 CPP, w ramach postępowania określanego jako „mediacyjne”. Wyrokiem tym G. Dell'Orto został skazany na karę pozbawienia wolności oraz grzywny, przy czym wykonanie tej kary zostało zawieszona. Wyrok nie zawierał żadnego rozstrzygnięcia w przedmiocie kwoty przejętej celem zabezpieczenia.
- 19 Saipem otrzymała zwrot tej kwoty na podstawie postanowienia Tribunale di Milano z dnia 3 grudnia 1999 r. Postanowienie to zostało uchylone wyrokiem Corte suprema di cassazione [najwyższego sądu kasacyjnego] z dnia 8 listopada 2001 r. Sąd ten podkreślił w szczególności, że w zakresie, w jakim wyrok z dnia 4 maja 1999 r. nie zawierał żadnego rozstrzygnięcia w przedmiocie kwoty przejętej celem zabezpieczenia, sąd karny nie był właściwy w przedmiocie orzekania o zwrocie na rzecz Saipem.
- 20 W konsekwencji wyroku z dnia 8 listopada 2001 r. G. Dell'Orto wniósł do sądu o nakazanie Saipem zwrotu przedmiotowej kwoty, ponieważ kwota ta może ponownie zostać przejęta celem zabezpieczenia do czasu wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie jej ewentualnego zwrotu na rzecz Saipem. Zdaniem G. Dell'Orto, zgodnie z art. 263 ust. 3 CPP, wydanie tego rozstrzygnięcia należy do sądu cywilnego, ponieważ chodzi o spór dotyczący własności tej kwoty.

21 Postanowieniem z dnia 18 lipca 2003 r. sędzia śledczy Tribunale di Milano zarządził przekazanie sprawy sądowi cywilnemu, w pozostałym zakresie oddalając wnioski G. Dell’Orto.

22 To ostatnie postanowienie zostało uchylone wyrokiem Corte suprema di cassazione z dnia 21 kwietnia 2005 r., który przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia temu samemu sądowi. W wyroku tym sąd orzekł, że zgodnie z art. 263 ust. 3 CPP spór dotyczący własności przejętego majątku rozstrzyga sąd cywilny w ramach postępowania incydentalnego, co nie wyklucza właściwości sądu karnego w przedmiocie zastosowania środków służących zabezpieczeniu tego majątku do momentu zakończenia sporu dotyczącego jego własności, w taki sposób, że do sędziego śledczego Tribunale di Milano należy „zastosowanie środków stosownych dla zabezpieczenia kwoty, która w międzyczasie została zwrócona Saipem”.

23 W związku z tym postępowanie przed sądem odsyłającym zostało wznowione w celu wykonania drugiego wyroku Corte suprema di cassazione.

24 Zdaniem sądu odsyłającego w sprawie głównej nie istnieje „spór dotyczący własności” kwot przejętych celem zabezpieczenia, który uzasadniałby wszczęcie postępowania incydentalnego przez sąd cywilny. Aktywa przejęte celem zabezpieczenia stanowiły, przed dokonaniem ich zwrotu Saipem zgodnie z art. 2037 włoskiego kodeksu cywilnego, niesłusznie wypłaconą kwotę, a z dokumentów załączonych do akt sprawy wynika, że G. Dell’Orto nigdy nie kwestionował faktu, że kwoty przejęte celem zabezpieczenia stanowią własność tej spółki.

25 Sąd odsyłający uważa, że w istocie przeszkoda o charakterze czysto proceduralnym uniemożliwia zarządzenie przez niego zwrotu tych kwot Saipem, przy czym problem sprowadza się do kwestii kompetencji sądu egzekucyjnego w zakresie wydania

rozstrzygnięcia w przedmiocie zwrotu kwot przejętych celem zabezpieczenia w następstwie wyroku skazującego wydanego na podstawie art. 444 CPP. Zgodnie z linią orzecznictwa Corte suprema di cassazione, która wynika w szczególności z ww. wyroku z dnia 8 listopada 2001 r., sąd egzekucyjny nie jest właściwy w sprawie wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie zwrotu ofierze majątku przejętego celem zabezpieczenia po wydaniu wyroku na podstawie art. 444, który nic takiego nie przewiduje.

- 26 W tym kontekście sąd odsyłający pragnie ustalić możliwość stosowania zasad określonych w art. 2 i 9 decyzji ramowej.
- 27 Sąd odsyłający zastanawia się w szczególności, czy te przepisy decyzji ramowej mają zastosowanie z punktu widzenia ich podmiotowego zakresu zastosowania, gdy ofiara nie jest osobą fizyczną, lecz osobą prawną.
- 28 Zgodnie z art. 1 lit. a) decyzji ramowej decyzja ta stosuje się do „osób fizycznych”, które doznały szkody. Sąd odsyłający pragnie jednak dowiedzieć się, czy w świetle art. 12 i 17 dyrektywy możliwa jest taka wykładnia decyzji ramowej, zgodnie z którą decyzja ramowa stosuje się również do wszystkich innych ofiar przestępstwa, w szczególności osób prawnych. Jeśli tak by było, to zasada określona w art. 9 ust. 3 decyzji ramowej, zgodnie z którą możliwą do odzyskania własność należącą do ofiar, przejętą w toku postępowania karnego, zwraca się im bez zwłoki, chyba że przeciwko dokonaniu zwrotu przemawiają nadrzędne względy związane z prowadzeniem postępowania, miałyby zastosowanie w ramach postępowania przed sądem krajowym. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału (wyrok z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie C-105/03 Pupino, Zb.Orz. str. I-5285) na sądzie krajowym spoczywa obowiązek wykładni, za pomocą wszelkich dostępnych środków, przepisów CPP dotyczących zakresu kompetencji decyzyjnych sądu egzekucyjnego w przedmiocie zwrotu majątku przejętego podczas postępowania karnego, zgodnie z art. 9 ust. 3 decyzji ramowej, który dopuszcza stosowanie uproszczonego postępowania dla osiągnięcia celu określonego w przepisach regulujących odszkodowanie dla ofiar.

29 Sąd odsyłający zauważa ponadto, że Trybunał orzekł w odniesieniu do form zakończenia postępowania karnego, które są analogiczne do tych, co powodowane przez wyrok wydany w postępowaniu „mediacyjnym” w rozumieniu art. 444 CPP, że powinny być one traktowane w ten sam sposób co ostateczny wyrok kończący postępowanie karne (wyrok z dnia 11 lutego 2003 r. w sprawach połączonych C-187/01 i C-385/01 Gözütok i Brügge, Rec. str. I-1345).

30 Jako że w postępowaniu przed sądem krajowym spór dotyczący zwrotu kwot przejętych celem zabezpieczenia powstał po zakończeniu postępowania karnego wyrokiem z dnia 4 maja 1999 r. sąd odsyłający pragnie dowiedzieć się również, czy zasady określone w art. 2 i 9 decyzji ramowej mogą być stosowane w specyficznym kontekście postępowania karnego wykonawczego następującego po właściwym zakończeniu postępowania karnego.

31 W tych okolicznościach sędzia śledczy Tribunale di Milano postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy zasady wyrażone w art. 2 i 9 decyzji ramowej [...] można stosować w ramach postępowania karnego w ogólności w stosunku do *każdej osoby dotkniętej przestępstwem* na podstawie przepisów art. 1 i nast. dyrektywy [...] lub innych przepisów prawa wspólnotowego?

2) Czy zasady wyrażone w art. 2 i 9 decyzji ramowej [...] można stosować w ramach postępowania karnego wykonawczego następującego po uprawomocnieniu się wyroku skazującego (a zatem także po wymierzeniu kary na podstawie art. 444 włoskiego kodeksu postępowania karnego) do *każdej osoby dotkniętej przestęp-*

stwem na podstawie przepisów art. 1 i nast. dyrektywy [...] lub innych przepisów prawa wspólnotowego?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dopuszczalności

- ³² W ramach niniejszego postępowania uwagi przedstawiły rozliczne rządy, podając w wątpliwość dopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- ³³ Rząd Zjednoczonego Królestwa podnosi, że niedopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika z tego, że przedmiotowy wniosek oparty jest na art. 234 WE, podczas gdy wykładnia, o której dokonanie wnosi sąd odsyłający, dotyczy decyzji ramowej, stanowiącej akt przyjęty na podstawie tytułu VI traktatu UE. Rząd ten uważa, że w tym przypadku wniosek powinien być zostać oparty wyłącznie na art. 35 ust. 1 UE, podczas gdy art. 234 WE nie ma zastosowania. Irlandia podnosi, że w zakresie, w jakim w niniejszej sprawie spełnione są przesłanki stosowania art. 35 UE błędne powołanie się na art. 234 WE, jako na podstawę złożenia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, nie stoi na przeszkodzie udzieleniu przez Trybunał odpowiedzi na pytania przedłożone przez sąd odsyłający.
- ³⁴ Należy od razu zaznaczyć, że na mocy art. 46 lit. b) UE postanowienia traktatów WE, EWEA i EWWiS, dotyczące kompetencji Trybunału i wykonywania tych kompetencji — wśród których znajduje się przepis art. 234 WE — stosuje się do postanowień tytułu VI Traktatu o Unii Europejskiej w warunkach przewidzianych w art. 35 UE. Wbrew twierdzeniu rządu Zjednoczonego Królestwa wynika z tego, że tryb

przewidziany w art. 234 WE może być stosowany w przypadku kompetencji prejudycjalnych Trybunału opartych na art. 35 UE, pod warunkiem spełnienia przewidzianych w tym postanowieniu przesłanek (zob. podobny ww. wyrok w sprawie Pupino, pkt 19 i 28).

35 Wiadomo, że w oświadczeniu wchodzącym w życie w dniu 1 maja 1999 r., tj. w dniu wejścia w życie traktatu z Amsterdamu, Republika Włoska uznała właściwość Trybunału Sprawiedliwości do orzekania w przedmiocie ważności i wykładni aktów, o których mowa w art. 35 UE, na warunkach określonych w art. 35 ust. 3 lit. b) UE. Wiadomo również, że decyzja ramowa, której podstawę stanowią przepisy art. 31 UE i 34 UE, należy do aktów, o których mowa w art. 35 ust. 1 UE, w przedmiocie których Trybunał może orzekać w trybie prejudycjalnym (ww. wyrok w sprawie Pupino, pkt 20 i 22). Bezsporne jest również, że sędzia śledczy Tribunale di Milano, działający w ramach postępowania karnego, jak ma to miejsce w sprawie głównej, może zostać uznany za sąd państwa członkowskiego w rozumieniu art. 35 UE.

36 W tej sytuacji oraz abstrahując od tego, że pytania prejudycjalne dotyczą również wykładni dyrektywy wydanej na podstawie traktatu WE, okoliczność, że postanowienie odsyłające nie wymienia art. 35 UE, lecz odwołuje się do art. 234 WE, nie powoduje sama w sobie niedopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Jest tak tym bardziej z tego powodu, że traktat UE nie przewiduje ani w sposób wyraźny, ani też domyślny formy, w której sąd krajowy powinien złożyć wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym (zob. przez analogię, w odniesieniu do art. 234 WE, wyrok z dnia 6 kwietnia 1962 r. w sprawie 13/61 de Geus, Rec. str. 89, 102).

37 Rząd niderlandzki podaje w wątpliwość dopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, powołując się na argument, iż postanowienie odsyłające nie określa w dostatecznym stopniu ram faktycznych i prawnych. Zdaniem tego rządu powoduje to w szczególności, że użyteczność przedłożonych pytań nie wynika jasno z postanowienia w zakresie, w jakim wobec braku sprecyzowania znajdujących zastosowanie przepisów prawa krajowego niemożliwe jest zweryfikowanie, czy, jak twierdzi sąd odsyłający, powstaje pytanie dotyczące wykładni tych przepisów zgodnej z decyzją ramową, która jest ponadto pozbawiona skutku bezpośredniego.

- 38 Sąd austriacki podnosi, że prawo włoskie uniemożliwia sądowi odsyłającemu wydanie w ramach postępowania głównego rozstrzygnięcia w przedmiocie żądań, mających podstawę w prawie cywilnym, co powoduje, że pytania prejudycjalne mają charakter hipotetyczny.
- 39 Należy podkreślić, że na wzór art. 234 WE art. 35 UE uzależnia zwrócenie się do Trybunału od tego, aby sąd krajowy „uzna[1], że decyzja w tej kwestii jest niezbędna do wydania wyroku”, stąd orzecznictwo Trybunału dotyczące dopuszczalności pytań prejudycjalnych przedłożonych w trybie art. 234 WE co do zasady jest aktualne w stosunku do wniosków złożonych do Trybunału w trybie art. 35 UE (ww. wyrok w sprawie Pupino, pkt 29).
- 40 Z powyższego wynika, że domniemanie istotności związane z pytaniami prejudycjalnymi przedkładanymi przez sądy krajowe może zostać obalone jedynie w wyjątkowych przypadkach, gdy oczywiste jest, że wnioskowana wykładnia przepisów prawa Unii, o które chodzi w pytaniach, nie ma żadnego związku z realiami bądź przedmiotem sporu głównego lub gdy zagadnienie ma charakter hipotetyczny bądź gdy Trybunał nie dysponuje danymi dotyczącymi faktów lub prawa niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na zadane mu pytania. Poza tymi przypadkami Trybunał ma co do zasady obowiązek wydania orzeczenia w przedmiocie pytań prejudycjalnych dotyczących wykładni aktów, o których mowa w art. 35 ust. 1 UE (ww. wyrok w sprawie Pupino, pkt 30).
- 41 Ponadto konieczność dokonania użytecznej dla sądu krajowego wykładni prawa wspólnotowego wymaga, aby sąd ten dokładnie określił ramy faktyczne i prawne stawianych pytań lub, przynajmniej, aby wyjaśnił stan faktyczny, którego dotyczą te pytania. W tym względzie, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, niezbędne jest, aby sąd krajowy udzielił przynajmniej minimum wyjaśnień dotyczących powodów wyboru przepisów prawa Unii, o których wykładnię się zwraca, oraz związku, jaki dostrzega on pomiędzy tymi przepisami a przepisami krajowymi znajdującymi zastosowanie w sprawie (zob. w szczególności, dotyczący art. 234 WE,

wyrok z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie C-295/05 Asemfo, Zb.Orz. str. I-2999, pkt 32 i 33).

42 Informacje zawarte w postanowieniach odsyłających nie tylko powinny pozwolić Trybunałowi na udzielenie użytecznych odpowiedzi, ale także umożliwić państwom członkowskim oraz zainteresowanym uczestnikom postępowania przedstawienie uwag zgodnie z art. 23 statutu Trybunału Sprawiedliwości (zob. w szczególności wyrok z dnia 3 maja 2007 r. w sprawie C-303/05 *Advocaten voor de Wereld*, Zb.Orz. str. I-3633, pkt 20).

43 Jak wynika również z pkt 16–30 niniejszego wyroku, postanowienie odsyłające przedstawia okoliczności stanu faktycznego leżącego u podstawy sporu głównego oraz bezpośrednio właściwe przepisy prawa krajowego, które znajdują zastosowanie w sprawie, oraz wyjaśnia powody, dla których sąd odsyłający wnosi o dokonanie wykładni decyzji ramowej, jak również związek pomiędzy decyzją ramową oraz uregulowaniem krajowym mającym zastosowanie w sprawie.

44 Wbrew argumentacji przedstawionej przez rząd austriacki nie jest oczywiste, jakoby w sprawie głównej niemożliwe było dokonanie wykładni prawa krajowego zgodnej z decyzją ramową. Zbadanie, czy w przedmiotowej sprawie wykładnia zgodna prawa krajowego jest możliwa, należy do sądu krajowego (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie *Pupino*, pkt 48).

45 W tych okolicznościach nie jest oczywiste, że wykładnia przepisów decyzji ramowej, przywołanych w treści pytań prejudycjalnych, o którą wnosi sąd odsyłający, nie ma żadnego związku z realiami lub przedmiotem sporu głównego ani że zagadnienie ma charakter hipotetyczny lub że Trybunał nie dysponuje danymi dotyczącymi faktów lub prawa niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na zadane mu pytania.

- 46 W końcu informacje zawarte w postanowieniu odsyłającym są również wystarczające dla zachowania przez uczestników postępowania, państwa członkowskie, Radę Unii Europejskiej i Komisję Wspólnot Europejskich, zgodnie z art. 23 statutu Trybunału Sprawiedliwości, możliwości przedstawienia uwag, czego potwierdzeniem są uwagi przedłożone przez uczestników niniejszego postępowania.
- 47 Na etapie postępowania pisemnego przed Trybunałem powstało pytanie, czy z punktu widzenia jej czasowego zakresu zastosowania decyzja ramowa może zostać uznana za mającą zastosowanie do całokształtu okoliczności faktycznych, które w sprawie przed sądem krajowym wystąpiły przed przyjęciem decyzji ramowej w dniu 15 marca 2001 r., pomijając termin na wprowadzenie w życie przepisów niezbędnych dla stosowania tej decyzji, który upłynął, w szczególności w odniesieniu do art. 9 decyzji, w dniu 22 marca 2002 r.
- 48 W tym kontekście należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem uważa się na ogół, że przepisy proceduralne mają zastosowanie do wszystkich postępowań toczących się w momencie ich wejścia w życie, w odróżnieniu od przepisów materialnych, które są zazwyczaj interpretowane w ten sposób, iż nie obowiązują w stosunku do sytuacji powstałych przed ich wejściem w życie (zob. w szczególności wyrok z dnia 9 marca 2006 r. w sprawie C-293/04 *Beemsterboer Coldstore Services*, Zb.Orz. str. I-2263, pkt 21 i cytowane orzecznictwo).
- 49 Kwestia, która stanowi sedno sporu przed sądem krajowym, mianowicie kwestia kompetencji sądu do wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie zwrotu ofierze majątku przejętego celem zabezpieczenia w toku postępowania karnego, należy do dziedziny zasad proceduralnych, w związku z czym żadna przeszkoda dotycząca stosowania prawa w czasie nie sprzeciwia się wzięciu pod uwagę w ramach tego postępowania stosownych przepisów decyzji ramowej, w celu dokonania zgodnej z tą decyzją wykładni mającego w sprawie zastosowanie prawa krajowego.

- 50 W związku z tym wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 51 Przedkładając dwa pytania prejudycjalne, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający pragnie w istocie dowiedzieć się, czy decyzję ramową należy interpretować w ten sposób, że w ramach postępowania karnego, a bardziej szczegółowo, w ramach postępowania karnego wykonawczego, następującego po uprawomocnieniu się wyroku skazującego, takiego jak w sprawie przed sądem krajowym, pojęcie „ofiary” w rozumieniu decyzji ramowej obejmuje osoby prawne, które doznały szkody spowodowane bezpośrednio przez działania lub zaniechania stanowiące naruszenie prawa karnego państwa członkowskiego.
- 52 Na potrzeby decyzji ramowej art. 1 lit. a) tej decyzji definiuje ofiarę jako osobę „fizyczną”, która doznała szkody, włączając w to uszkodzenie ciała lub szkodę psychiczną, cierpienie emocjonalne lub stratę ekonomiczną, spowodowane bezpośrednio przez działania lub zaniechania stanowiące naruszenie prawa karnego państwa członkowskiego.
- 53 Z brzmienia tego przepisu wynika, że decyzja ramowa dotyczy jedynie osób fizycznych, które doznały szkody spowodowanej bezpośrednio przez działania lub zaniechania stanowiące naruszenie prawa karnego państwa członkowskiego.
- 54 Wykładnia decyzji ramowej, zgodnie z którą decyzja dotyczy również osób „prawnych”, które na wzór powoda cywilnego w sprawie przed sądem krajowym podnoszą poniesienie szkody spowodowanej bezpośrednio przez przestępstwo, byłaby niezgodna z samym brzmieniem art. 1 lit. a) tej decyzji ramowej.

- 55 Do tego należy dodać, że żaden inny przepis decyzji ramowej nie zawiera wskazówki sugerującej, że na potrzeby stosowania tej decyzji ramowej prawodawca Unii Europejskiej zamierzał objąć pojęciem ofiary osoby prawne. Wręcz przeciwnie — rozliczne przepisy decyzji ramowej potwierdzają, że celem prawodawcy było objęcie zakresem znaczeniowym definicji wyłącznie osób fizycznych, które będąc ofiarami doznały szkody spowodowanej przez przestępstwo.
- 56 W tym zakresie, poza art. 1 lit. a) decyzji ramowej, który odnosi się, jako do elementów szkody, do uszkodzenia ciała lub szkody psychicznej oraz cierpienia emocjonalnego, należy przywołać również art. 2 ust. 1 decyzji ramowej, który zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia traktowania ofiar z należyтым poszanowaniem godności jednostki, art. 2 ust. 2, który wymaga zapewnienia szczególnego traktowania ofiarom szczególnie wrażliwym, podobnie jak art. 8 ust. 1 decyzji ramowej, który zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia odpowiedniego poziomu ochrony rodzinom lub osobom mającym pozycję zbliżoną do rodziny ofiary.
- 57 Dyrektywa nie jest w stanie podważyć tej wykładni. Decyzja ramowa i dyrektywa regulują odmienne dziedziny. Dyrektywa ustanawia system współpracy w celu ułatwienia ofiarom przestępstw dostępu do kompensaty w sytuacjach transgranicznych. Celem dyrektywy jest zapewnienie, że w przypadku umyślnych przestępstw z użyciem przemocy, popełnionych w innym państwie członkowskim aniżeli będące miejscem stałego zamieszkania ofiary, ofiara ta otrzyma kompensatę od pierwszego z tych państw. Tymczasem decyzja ramowa ma na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich w celu zabezpieczenia interesów ofiary w ramach postępowania karnego. Decyzja ramowa zmierza do zapewnienia otrzymania przez ofiarę przestępstwa odszkodowania z tytułu poniesionej przez nią szkody.

58 Ponadto, dopuszczając nawet możliwość, że przepisy dyrektywy przyjętej na podstawie traktatu WE mogłyby mieć pewien wpływ na wykładnię przepisów decyzji ramowej przyjętej na podstawie traktatu UE i że pojęcie ofiary w rozumieniu dyrektywy może być interpretowane w ten sposób, że obejmuje osoby prawne, to dyrektywa i decyzja ramowa w żadnym wypadku nie znajdują się w takiej relacji, która pociągałaby za sobą jednolitą wykładnię przedmiotowego pojęcia.

59 Ponadto sytuacja taka, jak ta, której dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, nie należy do zakresu zastosowania dyrektywy. Jak wynika również z pkt 57 niniejszego wyroku, dyrektywa przewiduje kompensatę tylko i wyłącznie w przypadku umyślnego przestępstwa z użyciem przemocy, popełnionego w innym państwie członkowskim aniżeli będące miejscem stałego zamieszkania ofiary, podczas gdy postępowanie przed sądem krajowym dotyczy przestępstw sfalszowania dokumentów księgowych, kwalifikowanego przestępstwa nadużycia zaufania i nielegalnego finansowania partii politycznych, popełnionych co do istoty na terytorium państwa członkowskiego miejsca siedziby ofiary.

60 W związku z tym na przedłożone pytania należy odpowiedzieć, że decyzję ramową należy interpretować w ten sposób, że w ramach postępowania karnego, a bardziej szczegółowo, w ramach postępowania karnego wykonawczego, następującego po uprawomocnieniu się wyroku skazującego, takiego jak w sprawie przed sądem krajowym, pojęcie „ofiary” w rozumieniu tej decyzji ramowej nie obejmuje osób prawnych, które doznały szkody spowodowanej bezpośrednio przez działania lub zaniechania stanowiące naruszenie prawa karnego państwa członkowskiego.

W przedmiocie kosztów

- 61 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym należy interpretować w ten sposób, że w ramach postępowania karnego, a bardziej szczegółowo, w ramach postępowania karnego wykonawczego, następującego po uprawomocnieniu się wyroku skazującego, takiego jak w sprawie przed sądem krajowym, pojęcie „ofiary” w rozumieniu tej decyzji ramowej nie obejmuje osób prawnych, które doznały szkody spowodowanej bezpośrednio przez działania lub zaniechania stanowiące naruszenie prawa karnego państwa członkowskiego.

Podpisy